

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.Л., Данілов О.Д. Податкові системи зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Комп'ютер прес, 2004. – 300 с.
2. Итальянские власти одобрили «налог на туристов» // Новости туризма. – 2006. – 13 ноября. – С. 2.
3. Крисоватий А.І. Податкові системи зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – Т.: Економічна думка, 2001. – 258 с.
4. Куницын Д.В. Налоговая система Италии // Налоговый вестник Сибири. – 2005. – № 3(19). – С. 157-169.
5. Тихонов А. Налоги, или Предложения, от которых нельзя отказаться // Вокруг Света. – 2006. – № 6(2786).
6. Мориарти Р. Проект Италия: Структура налоговой системы Италии. – 2005. – <http://www.italyproject.ru/business_pravo/tax_structura.htm>

Райнова Л.Б.

*старший науковий співробітник відділу податкової системи,
Академія фінансового управління*

ЩОДО ДИСКУСІЇ ПРО ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАХОДІВ ФІСКАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄС

Політика одночасного скорочення бюджетних дефіцитів та рівнів державної заборгованості в країнах ЄС, а також її неоднозначні, вкрай суперечливі наслідки, особливо для країн зони євро, поклали початок дискусій про ефективність здійснених за вимогою трійки міжнародних кредиторів ЄК/ЄЦБ/МВФ жорстких заходів з корегування державних фінансів зазначених країн. Саме сучасна податково-бюджетна політика ЄС і стала предметом тривалих суперечок між різними філософськими течіями і науковими школами.

Протилежні за поглядами, одні з них, в числі яких і прихильники кейнсіанської теорії, доводять, що тільки держава і центральні банки можуть витягнути економіку з глибокої рецесії, нарощуючи витрати та пом'якшуючи монетарну політику. Зокрема, до цього напряму приєдналися такі провідні економісти, як Дж. Стігліц, П. Кругман, К. Піссарідес, за переконанням яких «жорстка економія» як антикризова стратегія не виправдала себе, тому подальше вжиття подібних заходів ними не вважається за доцільне, оскільки матиме вкрай негативні, навіть катастрофічні економічні та соціальні наслідки. Інші, зокрема, економісти Бундесбанку, навпаки, наполягають, що бюджетні витрати – не панацея, а економіці допоможе тільки скорочення бюджетних витрат, що сприятиме усуненню дисбалансів та поверненню ринків на траєкторію зростання.

Серед міжнародних кредитних організацій лише МВФ, який тривалий час притримувався саме останніх з наведених вище поглядів, наполягаючи на програмах скорочення витрат для всіх країн ЄС, щодо яких спостерігається

тривале порушення Маастриських критеріїв, був змушений визнати, що не очікував від фіскальних обмежень настільки потужних рецесійних наслідків. Зокрема, в своєму Огляді світової економіки, опублікованому ще в жовтні 2012 року, фахівці МВФ приходять до висновку, що процес прогнозування явно не спрацював в тій частині, де мова йде про взаємозв'язок заходів жорсткої економії та економічного зростання. За визнанням МВФ фіскальний коефіцієнт, що вимірює вплив податково-бюджетної політики на економічне зростання, спрогнозований на рівні 0,5, насправді знаходився в діапазоні від 0,9 до 1,7, тобто фіскальні мультиплікатори на час, коли були розроблені програми жорсткої економії, були вищими, ніж прогнозувались. Звідси робиться висновок, що «різкі скорочення витрат або підвищення податків здатні запустити механізм порочного кола, що полягатиме в зниженні економічної активності та підвищенні коефіцієнтів заборгованості, підриваючи, зрештою, і політичну підтримку коригування податково-бюджетних систем» [1, с. 21]. На підтвердження свого визнання, що фіскальний коефіцієнт міг виявитись «набагато більшим 1», МВФ посилається на ряд інших робіт [2, 3, 4].

Про небезпечність наслідків вжиття програм економії для європейських країн йдеться ще в одному дослідженні фахівців МВФ – Ж. Корсетті, А. Мейєра та Ж. Мюллера, в основі якого аналіз так званих «бюджетних мультиплікаторів», тобто співвідношення динаміки державних видатків і випуску. В роботі доведено, що скорочення бюджетних витрат особливо негативно позначається на економіці держав з жорсткими валютними курсами на зразок країн зони євро (мультиплікатори виявляються особливо високими) – саме ця політика і стала причиною недавньої рецесії в зазначеному регіоні [5].

Заслуга дослідників МВФ не тільки в тому, що вони порахували мультиплікатор – це робилося й раніше. Вони зв'язали його зі специфічними для кожної країни факторами: рівнем фінансового розвитку, мобільністю капіталу, залежністю економіки від міжнародної торгівлі та режимом обмінного курсу. Вивчався досвід 17 країн ОЕСР в період впродовж 1975-2008 років, а в якості чинників економічного середовища були проаналізовані обмінний курс, рівень державного боргу і дефіциту бюджету, а також наявність фінансових криз. Подібні висновки отримані також і економісти Б. Ейченгрін з Університету Каліфорнії, Берклі та К. О'Рурк з Оксфордського університету, порівнюючи досвід країн по відновленню економік в 1930-і роки та після кризи 2009 року. На їх думку саме нав'язані країнам периферії програми жорсткої економії, призвели до подальшого поглиблення кризових явищ в їх економіках.

Неоднозначними виявляються і висновки з досліджень щодо впливу програм економії на рівень державного боргу в сенсі можливостей щодо його скорочення. До початку фінансово-економічної кризи 2008 р. серед прихильників зазначених програм на кшталт МВФ та Європейської комісії не викликала заперечень та сумнівів думка про те, що залежність є прямою і зниження рівня боргу можливе виключно за рахунок економії. Сьогодні навіть визнання ними того факту, що в короткостроковій перспективі економія може обернутися рецесією, зовсім не означає, що такі програми виключно шкідливі

і від них взагалі варто відмовитися. Зокрема, це докладно висвітлено працею економістів МВФ Л. Ейро і А. Вебером [6].

В рамках дослідження вивчались короткострокові бюджетні мультиплікатори, які для розвинутих країн приблизно дорівнювали 1. Це означає, що скорочення бюджетних витрат дійсно приводить до значного падіння випуску та зростання співвідношення державного боргу до ВВП в короткостроковій перспективі, що і може ввести в оману ринки, які в свою чергу можуть покарати уряд за «розумну політику» та змусити їх стати на шлях тривалої і руйнуючої економії. Однак дослідниками обґрунтовується, що в довгостроковій перспективі скорочення бюджетних витрат може допомогти країні вийти з кризи. Важливо при цьому не переборщити, оскільки постійною економією можна довести економіку до тривалого спаду і, в підсумку, співвідношення державного боргу до ВВП буде тільки зростати, що і сталося в периферійних країнах зони євро.

Впродовж тривалого часу теоретичним обґрунтуванням політики жорсткої економії в тому вигляді, в якому вона практикується нині і впродовж останніх років в країнах ЄС (через поєднання в межах політики фіскальної консолідації заходів із зниження витрат та підвищення податків, зокрема, для цілей утримання державного боргу від подальшого стрімкого збільшення та його повернення із часом до встановленого цільового показника) виступало опубліковане ще в 2010 році дослідження К. Рейнхарт і К. Рогоффа з Гарвардського університету під назвою «Зростання в період боргу». Основний висновок вказаної праці полягав в тому, що високий рівень державного боргу має наслідком різке уповільнення економічне зростання, зокрема, йшлося про щорічне скорочення економік різних країн в середньому на 0,1% у випадках перевищення державним боргом позначки в 90% ВВП. Однак і зазначене твердження було спростовано представниками академічної спільноти. Зокрема, економісти з Університету в Массачусетському Амхерсте – Т. Херндон, М. Еш та Р. Поллін – у нещодавно опублікованій праці довели, що країни з великим державним боргом показують «помірне зниження темпів зростання», а не «стагнацію або падіння», як стверджували К. Рейнхарт та К. Рогофф [7].

Жорсткі заходи економії, які тривалий час вважалися найбільш дієвим методом боротьби з борговою кризою, із часом дещо підлягають перегляду, мають місце випадки погодження на більші поступки відносно проблемних країн в питаннях, що стосуються погашення кредитів та зменшення рівнів бюджетного дефіциту. Так, ще в травні 2013 року Європейською комісією було рекомендовано пом'якшити режими жорсткої економії, спрямовані на боротьбу з надмірним бюджетним дефіцитом і державним боргом, в п'яти країнах ЄС: Італії, Латвії, Литві, Угорщині та Румунії. Крім того, регулятор продовжив терміни зниження бюджетного дефіциту до прийняттого рівня для цілого ряду країн, включаючи Францію, Іспанію, Нідерланди, Португалію та Польщу.

Аргументи про те, що виключно вжиття заходів жорсткої економії є необхідним для оздоровлення економіки, не одержують належного підтвердження на практиці. На даний час немає жодних реальних перспектив

подоланню боргової кризи в країнах ЄС без забезпечення досягнення відповідного зростання економік. Фіскальна консолідація, як правило, носить виключно обмежувальний, а не розширювальний характер. Цей висновок спростовує припущення, які раніше висувалися в літературі про те, що лише скорочення бюджетного дефіциту вже може сприяти зростанню в короткостроковому плані.

Список використаних джерел:

1. World economic outlook: a survey by the staff of the International Monetary Fund. October 2012. Coping with High Debt and Sluggish Growth. – Washington, DC: International Monetary Fund. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>
2. Auerbach A., Gorodnichenko Y. «Fiscal Multipliers in Recession and Expansion». Cambridge, Massachusetts: NBER Working paper 17447, 2011. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://www.nber.org/papers/w17447.pdf>
3. Batini N., Callegari G., Melina G. Successful Austerity in the United States, Europe, and Japan. IMF Working Paper 12/190. Washington: International Monetary Fund, 2012. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12190.pdf>
4. Woodford M. Simple Analytics of the Government Expenditure Multiplier. American Economic Journal: Macroeconomics 3.1 (January 2011): 1-35. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/mac.3.1.1>
5. Corsetti G., Meier A., Müller What Determines Government Spending Multipliers? IMF Working Paper 12/150, June 2012. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12150.pdf>
6. Eyraud L., Weber A. The Challenge of Debt Reduction during Fiscal Consolidation. IMF Working Paper 13/67, March 2013. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp1367.pdf>
7. Herndon T., Ash M., Pollin R. Does High Public Debt Consistently Stifle Economic Growth? A Critique of Reinhart and Rogoff. University of Massachusetts Amherst. Working Paper Series. Number 322. April 2013. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://www.peri.umass.edu/fileadmin/pdf/working_papers/working_papers_301-350/WP322.pdf

Щитнік Ю.О.

аспірант,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ПОДАТКОМ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Сучасний етап розвитку податкової системи України характеризується впровадженням податкової реформи. Реформування податкової системи в Україні здійснюватиметься трьома етапами. Як свідчить проведений аналіз